

ORTAOKUL ÖĞRETMENLERİNİN TÜRKİYE’DE SALGIN SÜRECİNDE YAPILAN UZAKTAN EĞİTİME İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

ARAŞTIRMA MAKALESİ

İkramettin DAŞDEMİR¹, Ekrem CENGİZ²

1 Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, K.K. Eğitim Fakültesi, Fen Bilgisi Eğitimi Bölümü, ikramettindasdemir@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4007-7614.

2 Doç. Dr., Fen Bilimleri Öğretmeni, Erzurum Mehmetçik Ortaokulu, MEB, ec385893@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7620-9543.

Geliş Tarihi: 29.08.2020 Kabul Tarihi: 25.12.2020 DOI: 10.37669/milliegitim.787563

Öz: Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de Covid-19 salgını döneminde ortaokul öğretmenleri tarafından yürütülen uzaktan eğitim çalışmalarının öğretmenler tarafından nasıl değerlendirildiğini ortaya koymaktır. Çalışmada nitel araştırma yaklaşımı içinde yer alan özel durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın katılımcıları ortaokullarda görev yapan ve uzaktan eğitim yapan öğretmenlerdir. Çalışmanın verileri araştırmacılar tarafından hazırlanan ve beş soru içeren açık uçlu anket formu aracılığıyla toplanmış olup içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Öğretmenlerin genel olarak MEB tarafından yapılan uzaktan eğitime yönelik olumlu görüşler ifade ettikleri, okul idarelerinin öğrenci-veli- öğretmen iletişimi için çaba sarf ettiği, öğretmenlerin uzaktan eğitim yoluyla anlattıkları derslerde öğrencilerin anlama seviyelerini belirleyemedikleri bu çalışmadan çıkan sonuçlardan bazılarıdır. Çalışma sonucunda EBA canlı ders alt yapısının daha da güçlendirilmesi ve öğrenci-veli iletişiminin sağlanması gibi bazı öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Covid-19 salgını, uzaktan eğitim, ortaokul öğretmenleri

SECONDARY SCHOOL TEACHERS’ OPINIONS ON DISTANCE EDUCATION MADE IN THE EPIDEMIC PROCESS IN TURKEY

Abstract:

The purpose of this research is to expose how distance education activities conducted by secondary school teachers during the Covid-19 outbreak are assessed by teachers. The special case study method included in the qualitative research approach was used in the study. The participants of the study are teachers working in secondary schools and using distance education. The data of the study were collected through an open-ended survey containing five questions prepared by the researchers and analyzed by content analysis method. Some of the results of this study are that teachers generally express positive opinions about distance education conducted by the Ministry of National Education, school administrations make efforts for student-parent-teacher communication, and teachers are not able to determine the comprehension levels of students in the lessons they give through distance education. In consequence of the study, a number of suggestions such as strengthening the EBA live course infrastructure and ensuring student-parent communication are presented.

Keywords: Covid-19 outbreak, distance education, secondary school teachers

Giriş

Günümüzde bilgi ve iletişim teknolojilerindeki çok hızlı gelişme ve ilerlemeler her alanda olduğu gibi eğitim alanını da etkilemektedir. Bu durumun bir sonucu olarak eğitim öğretim faaliyetlerinin yürütülmesinde teknolojiden daha fazla yararlanılmakta ve teknolojik araç-gereçlere daha fazla yer verilmektedir. Çünkü gelişen ve değişen teknoloji, eğitim ortamlarının çağa ayak uydurmasını ve bu teknolojinin eğitim ortamında kullanılmasını zorunlu hale getirmiştir (Arıcan, 2014, 25). Televizyon, radyo, internet, akıllı telefon gibi teknolojiler yüz yüze eğitimi desteklediği gibi yüz yüze eğitimin mümkün olmadığı zamanlarda da eğitimi sürdürülebilir kılması bakımından önem kazanmaktadır (Emin, 2020, 2). Çin’in Hubei eyaletine bağlı Wuhan kentinde 2019 yılının Aralık ayında ortaya çıkan daha sonra tüm dünyaya yayılan Coronavirüs pandemisi, ülkemizde ilk olarak 11 Mart 2020’de görülmüştür. Mart ayı içinde hızla gerçekleşen pandemi sebebiyle Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] ve Yüksek Öğretim Başkanlığı örgün eğitime ara verilmesi ve tüm eğitimlerin çevrimiçi platformlar üzerinden yapılması kararlarını almışlardır (Telli Yamamoto ve Altun, 2020, 30). Tüm

dünyadaki 165 ülkede 63 milyon öğretmen ile yaklaşık 1,5 milyar öğrenci 27 Mart 2020 tarihi itibarıyla okulların kapanmasından etkilenmiştir (UNESCO, 2020a). MEB ve YÖK tarafından eğitime zorunlu ara verilmesi kararını takiben sürecin belirsizliği ve uzaması öngörüsü ile uzaktan eğitim yürütülmesi ve esnek akademik takvime geçilmesi konusunda mevzuat düzenlemeleri gerçekleştirilmiştir (TÜBA, 2020, 31). Bu noktada MEB (2020a) tarafından haftalık ders programları yapılandırılmış, Eğitim Bilişim Ağı (EBA) ile internet üzerinden, TRT ile televizyondan 23 Mart 2020 tarihinden itibaren uzaktan eğitime geçilmiştir.

Uzaktan öğrenme olarak da kullanılabilen uzaktan eğitim yeni bir öğretim yolu değildir. Uzaktan eğitimin geçmişi bir asırdan daha eski olup, başlangıçta iletişim, yazılı medya ve posta sistemi aracılığıyla gerçekleşerek “yazışma eğitimi” meydana getirirken, günümüzde uzaktan eğitim programlarındaki hemen hemen tüm iletişim biçimleri, belirli düzeyde elektronik iletişimi içermektedir (Passerini ve Granger, 2000, 2). Uzaktan eğitim, zamanın/coğrafi durumun öğrenci ve öğretmen arasında yüz yüze temasa imkan vermediği, öğrenmeyi kısıtladığı dönemlerde oluşturulmuş olan bir öğrenme şeklidir (King, Young, Drivere-Richmond, ve Schrader, 2001, 11). İşman (1998)’e göre uzaktan eğitim, farklı ortamlarda bulunan öğrenci ve öğretmenlerin, öğrenme-öğretme faaliyetlerini, iletişim teknolojileri ve posta hizmetleri ile gerçekleştirdikleri bir eğitim sistemi olarak tanımlanabilir.

Bozkurt (2017, 87) yaptığı çalışmada Türkiye’de uzak eğitimin tarihi gelişimini aşağıdaki gibi dört ana dönem altında incelemiştir;

- I. Dönem -Tartışma ve öneriler: Kavramsal (1923-1955).
- II. Dönem -Yazışarak: Mektupla (1956-1975).
- III. Dönem - Görsel-işitsel araçlarla: Radyo-Televizyon (1976-1995).
- IV. Dönem - Bilişim tabanlı: İnternet-Web (1996-...).

Cumhuriyetin ilk yıllarında çok düşük olan okur-yazarlık oranının artırılması, 1928 yılında 1353 sayılı kanunla kabul edilen yeni Türk Alfabesi’nin tüm yurda en kısa zamanda öğretilmesi ve yeni alfabe ile okuma yazma oranının artırılması için yapılan çalışmalar, uzaktan eğitim alanındaki ilk hareketler olarak karşımıza çıkmaktadır (Çallı, İşman ve Torkul, 2001, 2).Uzaktan eğitim alanının dönem ve evreleri incelendiğinde her dönemde yaygın olan bilgi ve iletişim teknolojilerinin öğrenme-öğretme süreçlerinde kullanıldığı ve bu teknolojilerin uzaktan eğitimin dönem ve evrelerini belirlediği görülmektedir (Bozkurt, 2017, 87).

Geleneksel eğitimde yaşanan altyapı sorunları, maddi problemler ve teknolojik yetersizlik uzaktan eğitim uygulamalarının gelişim göstermesini sağlamıştır (Kırık, 2014, 76). Ancak coronavirus salgınında sosyal mesafe yaratılarak bulaşıcılığın önlenmesine yönelik tüm düzenlemelerin yanında, eğitim alanında bunu sağlayabilecek en iyi uygulamanın uzaktan eğitim ortamı olduğu, özellikle viral dağılımı yoğun yaşayan tüm

ülkelerde kabul görmüş ve eğitim konusunda yöneticiler ve uzmanlar tarafından da en fazla tercih edilen kanal haline dönüşmüştür (Telli Yamamoto ve Altun, 2020, 30). Bu kapsamda ülkemizde ilkokul, ortaokul ve lise öğrencilerine yönelik olarak ayrı ayrı kanallarda olmak üzere uzaktan eğitimin 23 Mart 2020 tarihi itibarıyla TRT destekli olarak (Eğitim Bilişim Ağı) EBA TV üzerinden yapılacağı, bunun için 3 HD, 3 SD kanal olmak üzere 6 kanalın alındığı ve bu yolla uzaktan eğitimin yapılacağı duyurulmuştur. Ayrıca öğrencilerin EBA’ da yer alan içeriklere kolayca ulaşabilmesini sağlamak için alt yapı çalışmaları yapılmış ve her öğrenciye GSM operatörlerinden her ay 8 GB ücretsiz internet tanımlanmıştır (MEB, 2020b). Tüm sınıf seviyelerinde uzaktan eğitim televizyon üzerinden devam ederken, sınava girecek olan 8. ve 12. sınıflara yönelik olarak öğretmen ve öğrencileri dijital ortamda buluşturacak olan canlı sınıf uygulamasının 13 Nisan 2020’de başlayacağı belirtilmiş, ardından 27 Nisan 2020 tarihi itibarıyla ilkokul 3 ve 4.sınıflar, ortaokul 5, 6, 7. sınıflar ile lise 9, 10 ve 11. sınıfların da canlı sınıf uygulamasına eklendiği duyurulmuştur (MEB, 2020c). Dolayısıyla öğrenciler, bir taraftan EBA TV üzerinden dersleri dinleme, EBA üzerinden istedikleri konulara ait içerikleri dinleme, çözme, takip etme, öğretmenleri tarafından gönderilen tüm içerikleri görme imkanına sahip olurken, diğer taraftan EBA canlı sınıf uygulaması ile öğretmenleri ile dijital ortamda ders işleme imkanına sahip olmuşlardır. MEB bir taraftan öğrencilerin derslerden geri kalmaması için bu çalışmaları yaparken diğer taraftan da öğrencilerin psikolojik sağlığını korumak için bilgilendirici dokümanlar (MEB, 2020d) yayımlamıştır.

Salgın döneminde yapılan uzaktan eğitim çalışmalarının etkinliği merak edilen konulardan birisidir. Bu noktada koronavirüs salgını döneminde gerçekleştirilen uzaktan eğitim sürecini değerlendirmek amacıyla MEB tarafından öğretmen, öğrenci, yönetici ve veli görüşleri için elektronik ortamda doldurulacak anketler hazırlanmıştır (MEB, 2020e). Diğer taraftan uzaktan eğitimin paydaşları olan öğretmenler, öğrenciler ve velilerin bu süreç hakkındaki görüşleri de araştırılması gereken konular arasında yer almaktadır.

İlgili literatür incelendiğinde Covid-19 salgını döneminde yapılan uzaktan eğitim ile ilgili farklı çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Altuntaş Yılmaz (2020) tarafından yapılan bir çalışmada Fizyoterapi ve Rehabilitasyon bölümü öğrencilerinin büyük çoğunluğunun bilgisayar kullanarak eğitime erişim sağladığı, 4. sınıf öğrencilerinin diğer sınıflara göre uzaktan eğitime çevrimiçi olarak daha fazla katıldığı, cinsiyet ve sınıf seviyesi bakımından uzaktan eğitime karşı tutumda anlamlı bir fark bulunmadığı, tüm öğrencilerde dezavantaj yönünde bir tutum oluştuğu ortaya çıkmıştır. Kürtüncü ve Kurt (2020) tarafından Hemşirelik bölümü öğrencileri ile yapılan bir çalışmada, uzaktan eğitim alt yapısı, eğitimin yüz yüze olmaması, imkân kısıtlılığı, pandeminin getirdiği duygu durum ve sınav kaygısı gibi başlıklarda sorunların olduğu ifade edilmiştir. Dutta ve Smita (2020) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada, elektronik cihazların bulunmaması, internete sınırlı erişim, yüksek internet

maliyeti, düşük internet hızı ve çevrimiçi platformları kullanmadaki zorluklar gibi çevrimiçi eğitime ilişkin sorunların olduğu belirtilirken diğer tarafından öğrencilerde motivasyon ve ders çalışma sürelerinde azalmaların olduğu ifade edilmiştir. Shim ve Lee (2020) yaptıkları çalışmada, üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitime evlerinden kendi dizüstü bilgisayarları ile bağlandıklarını, rahat bir etkileşim kurduklarını ve zamanı verimli kullandıkları ifade edilirken, tek taraflı iletişim ve konsantrasyon eksikliği gibi olumsuzluklardan bahsetmişlerdir.

Salgın döneminde yapılan uzaktan eğitimle ilgili olarak bu eğitimin önemli bir paydaşı olan öğrenciler ile yapılan çalışmaların yanı sıra öğretmen ve öğrenci görüşlerinin birlikte incelendiği çalışmalar (Hebebcı, Bertiz ve Alan, 2020; Niemi ve Kousa, 2020), öğretmen, aile ve öğrencilerin görüşlerinin bir arada incelendiği çalışmalar (Bubb ve Jones, 2020) ile ailelerin deneyimlerine odaklanan çalışmalarda (Garbe, Ogurlu, Logan ve Cook, 2020) literatürde yer almaktadır.

Covid-19 salgını okulları, aileleri, öğrencileri ve öğretmenleri etkilemektedir (Tadesse ve Muluye, 2020). Dolayısıyla salgın döneminde okullar ve üniversiteler kapatılmış ve eğitime uzaktan eğitim yoluyla devam edilmiştir. Bu kapsamda ülkemizde uzaktan eğitime ilişkin genel bakışı ortaya koymak için yapılan bir çalışmada (Koçoğlu, Ulu Kalın, Tedal ve Yiğen, 2020), uzaktan eğitim faaliyetlerinin bölgesel açıdan farklılık göstermediği, öğretmenlerinin yoğunluğunun uzaktan eğitim yoluyla verilen eğitimi ve yapılan aktarımları yeterli buldukları ifade edilmiştir. Gençoğlu ve Çiftçi (2020) tarafından yapılan bir çalışmada ise Covid-19 pandemisi sürecinde dünyada eğitim alanında yaşananlar ışığında Türkiye’de eğitim alanında yaşananlar ve gerçekleştirilen çalışmalar belirlenmiştir. Bu kapsamda Türkiye’de yapılan çalışmalar “uzaktan eğitim, öğrenci başarılarının belirlenmesi, telafi eğitimi planlamaları, psikososyal destek hizmetleri, özel politika gerektiren gruplara yönelik çalışmalar, öğretmenlerin desteklenmesi, eğitim kurumlarının ve eğitimcilerin rolleri” temaları altında ele alınarak incelenmiştir. Telli Yamamoto ve Altun (2020) tarafından yapılan diğer bir çalışmada, Covid-19 salgını sonrası eğitimin bilhassa yükseköğretimin uzaktan eğitim haline dönüştürülmesinde dünyadaki örnekler incelenmiş, Türkiye’de ve dünyada üniversitelerin zorunlu uzaktan eğitime geçiş süreci de tüm yönleri ve bileşenleri ile analiz edilmiştir. İfade edilen bu çalışmaların dışında Can (2020) tarafından yapılan bir çalışmada Covid-19 pandemisinin Türkiye’deki açık ve uzaktan eğitim uygulamalarına etkilerini değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda Covid-19 pandemisinin, Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim sisteminin altyapı, erişim, güvenlik, içerik, tasarım, uygulama, kalite, mevzuat ve pedagojik açıdan güçlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Salgın hastalık her düzeydeki eğitimcilerin uygulamalarında anında ve köklü değişiklikler yapmasına neden olmuştur (Loose ve Ryan, 2020). Dolayısıyla ilgili literatürde öğretmen adayları (Görgülü-Arı ve Hayır-Kanat, 2020; Karakuş, Ucuzsatar, Karacaoğlu, Esendemir ve Bayraktar, 2020) ve öğretmenlerle ilgili olarak (Çakın ve Külekçi-Akyavuz, 2020; Dayal ve Tiko, 2020; Sokal, Trudel ve Babb, 2020) yapılmış

çalışmalara da rastlanmaktadır. Görgülü-Arı ve Hayır-Kanat (2020) tarafından yapılan çalışmada öğretmen adaylarının salgın, salgının bulaşma yolları ve salgın döneminde yapılan uzaktan eğitim hakkında görüşleri belirlenmiştir. Karakuş, Ucuzsatar, Karacaoğlu, Esendemir ve Bayraktar (2020) yaptıkları çalışmada Türkçe öğretmen adaylarının uzaktan eğitime ilişkin görüşlerini incelemişler ve çalışma sonucunda, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının yarısının uzaktan eğitimle ilgili geçmiş deneyimlerinin düşük oranda olduğu ve öğretmen adayları tarafından uzaktan eğitimin motivasyona olan katkısının düşük olduğu ve sosyalleşmeye orta düzeyde katkı sunduğu ifade edilmiştir.

Çakın ve Külekçi-Akyavuz (2020), Covid-19 sürecinde yürütülen uzaktan eğitimde öğretmenlerin karşılaştıkları sorunları ve öğrencileri motive etme yöntemlerini araştırmışlar ve çalışma sonucunda, öğretmenlerin yaşadıkları sorunları iletişim ile ilgili, velilerle ilgili ve öğrencilerin öğrenmesiyle ilgili sorunlar olarak üç grupta toplamışlardır. Dayal ve Tiko (2020) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin hastalanma veya işlerini kaybetme korkusu gibi güçlü duyguların yanı sıra ve öğretmen olarak mesleki görevleriyle ilgili endişeler de yaşadıkları, öğrenci velilerle iletişim kurmak için yenilikçi yöntemler tercih ettikleri ifade edilmiştir. Sokal, Trudel ve Babb, (2020) tarafından yapılan çalışmada bir pandemi sırasında öğretmenlerin stres ve dayanıklılığını etkileyen faktörlerin teknolojiye yönelik tutumları, değişime yönelik tutumları ve yeterlilikleriyle önemli ölçüde ilişkili olduğu ortaya konulmuştur. Ayrıca öğretmenlerin uzaktan eğitimin yararları konusunda daha az ikna oldukları da ifade edilmiştir.

Uzaktan eğitim uygulamalarının hayata geçirilmesiyle pek çok ülkede öğretmenler öğretimi gerçekleştirmek veya öğrencilerine destek olmak için belki de daha önce hiç kullanmadıkları uzaktan eğitim araçlarıyla karşı karşıya kalmışlardır (Gençoğlu ve Çiftçi, 2020, 1667). 2020-2021 eğitim ve öğretim yılının 31 Ağustos 2020 Pazartesi günü itibarıyla resmi ve özel örgün eğitim kurumlarının tamamında uzaktan eğitim yoluyla başlayacağı (MEB, 2020f) duyurulmuş, daha sonra 12 Ekim 2020’de ilkokullar ve ortaokul 8. sınıflarda iki gün olmak üzere yüz yüze eğitime geçilmiştir. 16 Kasım 2020’de ara tatile giren okullarda yüz yüze eğitime tekrar ara verilmiştir. Dolayısıyla MEB ve öğretmenler tarafından ilk kez bu kadar geniş çaplı bir öğrenci kitlesine bu kadar uzun bir zaman diliminde uzaktan eğitim faaliyetleri yürütülmüştür. Dolayısıyla yürütülen bu çalışmaların etkililiğinin belirlenmesi daha sonra yapılacak uzaktan eğitim çalışmalarına rehberlik edecektir.

Yöntem

Bu çalışmada salgın döneminde Türkiye’deki resmi ortaokullarda görev yapmakta olan öğretmenlerin yaptıkları uzaktan eğitim hakkındaki görüşlerinin neler olduğu ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada nitel araştırma yaklaşımlarından özel durum yöntemi tercih edilmiştir. Özel durum yöntemi ile bir grup insan, konu, sorun veya program yakından incelenebilir yada bir eğitim programının nitelikleri konu, içerik ve karakter bakımından özgün olarak incelenebilir

(Marrais ve Lapan, 2004, 56.). Özel durum çalışmaları çok karmaşık bazı durumlarda karar verme mekanizmalarına bilgi vermek veya sebep-sonuç ilişkilerini açıklamak için kullanılabilir (Yin,1994, 135).

Çalışma Grubu

Bu çalışmada ortaokul öğretmenlerin uzaktan eğitimle ilgili görüşleri incelendiği için amaçsal örnekleme türlerinden ölçüt örnekleme tercih edilmiştir. Ölçüt örneklemede, örneklem için belirlenen ölçütü karşılayan birimler (nesnelere, olaylar vb.) örnekleme alınır (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel,2014, 91). Bu çalışma 2019- 2020 eğitim-öğretim yılının ikinci döneminde uzaktan eğitimle derslerini yürüten farklı okullarda görev yapan altı branştan; Türkçe (5), Matematik (9), Fen Bilimleri (7), Sosyal Bilgiler (5), Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (2) ve İngilizce (2) 30 öğretmenle yapılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerin 10'u kadın, 20'si erkektir. Öğretmenlerden mesleki kıdemi en az olan 4, en fazla olan 26'dır.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Bu çalışmanın verileri açık uçlu sorulardan oluşan bir anket formuyla aracılığıyla toplanmıştır. Bu anket formu araştırmacılar tarafından hazırlanmış olup toplam beş açık uçlu soru içermektedir. Bu sorular nitel araştırma alanında uzman olan iki akademisyenin görüşleri doğrultusunda düzenlenerek çalışmadan önce, farklı branşlardaki iki öğretmene sunularak soruların anlaşılabilirliği belirlenmeye çalışılmıştır. Her iki öğretmende soruların anlaşıldığını belirttiğinden sonra, anket formu çalışma kapsamındaki öğretmenlere dijital kanallar yoluyla dağıtılmıştır.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada elde edilen veriler araştırmacılar tarafından içerik analizi yoluyla analiz edilmiştir. İçerik analizi, belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenen bir teknik olarak tanımlanır (Büyüköztürk ve diğ., 2014, 240). Bu çalışmada analiz işlemleri yapılmadan önce iki araştırmacı rastgele belirledikleri dört öğretmenin kâğıdını ayrı ayrı okuyarak analiz etmiştir. Yapılan analizlerin karşılaştırılması sonucunda oluşan beş koddan dört tanesinin benzer olduğu görülmüştür. Oluşan kodlar nitel araştırma konusunda uzman olan bir öğretim üyesine sunularak onun da görüşü alınmıştır. Analiz sonuçlarının güvenilirlik hesaplaması için Miles ve Huberman'ın (1994) önerdiği güvenilirlik formülü kullanılmıştır. Uzlaşma Yüzdesi = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) x100 formülü ile $(4/5).100 = \% 80$ oranında görüş birliğine varmıştır. Güvenirlik hesaplamalarının %80 ve üzerinde çıkması, araştırma için güvenilir kabul edilmektedir (Büyüköztürk ve diğ., 2014, 192; Miles ve Huberman, 1994, 278). Bu noktadan sonra diğer katılımcıların kağıtları da tek tek analiz edilmiştir. Çalışmaya katılan öğretmenler branşlarına göre kodlanmıştır. Türkçe öğretmenleri için T1, T2,T5, matematik öğretmenleri için M1, M2.....M9, fen bilimleri öğretmenleri için F1, F2.....F7, gibi kodlar kullanılmıştır.

Bulgular

Bu çalışmada 23 Martta başlayan uzaktan eğitime ilişkin ortaokul öğretmenlerinin görüşleri incelenmiş ve elde edilen bulgular araştırma sorularına verilen cevaplar bağlamında kod, kategori ve temalar oluşturularak aşağıda sunulmuştur.

Bu çalışmaya katılan öğretmenlere ilk olarak “*Milli Eğitim Bakanlığı tarafından uzaktan eğitim yoluyla yürütülen eğitim-öğretim faaliyetleri hakkındaki düşüncelerinizi ifade edermisiniz?*” şeklinde bir soru sorulmuş ve elde edilen bulgular aşağıdaki Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Öğretmenlerin uzaktan eğitim yoluyla yürütülen eğitim-öğretim faaliyetleri hakkındaki düşünceleri

Tema	Kategoriler	Kodlar	Frekans		
Derslerin uzaktan eğitim ile yapılması	Süreç boyunca MEB tarafından yapılan çalışmalar	Sürecin en iyi şekilde yürütülmesi	13		
		Uygulamadaki çeşitli aksaklıkları kısa sürede çözüme kavuşturması	6		
		Öğrenci ve öğretmenlerin motivasyonlarının sağlanması	2		
		Öğrenci ve velilere ücretsiz internet paketlerinin tanımlanması çalışmaları	1		
	Uzaktan eğitimin öğrenme sürecine etkisi	EBA üzerinden canlı derslerin verilmesi	EBA üzerinden canlı derslerin verilmesi	1	
			Öğrencilerin derslerden tamamen uzak kalmayarak öğrenme sağlanması	6	
		Uzaktan eğitimin öğrenme sürecine etkisi	Öğrencilerin derslere katılımının az olması	4	
			Öğrencilerin yeterli düzeyde motive olamaması	2	
			Öğrenciler ve velilerin gereken önemi göstermemesi	2	
			Dersleri takip eden öğrencilerin başarılı olması	1	
		Uzaktan eğitim sürecindeki aksaklıklar	EBA canlı derslerin alt yapısının yetersiz olması	Dersleri takip eden öğrencilerin başarılı olması	1
				Öğrenci-öğretmen etkileşiminin az olması	1
			Uzaktan eğitim sürecindeki aksaklıklar	EBA canlı derslerin alt yapısının yetersiz olması	6
				Teknolojik imkanları yetersiz olan öğrencilerin olması	5
	Derslere katılımın zorunlu tutulmaması			2	
	EBA TV derslerinin hem anlatım, hem de içerik yönünden zayıf olması			1	
	TRT EBA TV’de görev alan öğretmenlerin, kamera karşısında ders anlatma konusunda hiçbir deneyimlerinin olmaması			1	
	Yapılacak çalışmaların önceden öğretmenlere duyurulmaması			1	
Canlı ders sürelerinin uzun olması	1				
İnternet olanaksızlığı ve sistem hatalarının canlı derslere ilgiyi azaltması	1				
Aynı derslerin tekrarının verilmesi	1				

Tablo 1’de verilenlere göre, çalışmaya katılan öğretmenlerin görüşleri farklı kategoriler halinde gruplandırılmıştır. Bu kategoriler incelendiğinde öğretmenler 30 olumlu, 27 olumsuz görüş belirtmişlerdir. Olumlu görüşler arasında en fazla MEB’nın süreci en iyi şekilde yürütmesi (f=13), uygulamadaki çeşitli aksaklıkları kısa sürede çözüme kavuşturması (f=6), öğrencilerin derslerden tamamen uzak kalmayarak öğrenmenin sağlanması (f=6) yer alırken, olumsuz görüşler arasında EBA canlı derslerin alt yapı yetersizliğinin olması (f=6), teknolojik olanakları yetersiz olan öğrencilerin olması (f=4), öğrencilerin derslere katılımının az olması (f=4) yer almaktadır. Uzaktan eğitim yoluyla yürütülen eğitim-öğretim faaliyetlerine ilişkin bazı öğretmenler olumlu görüşlerini;

T1:“...Eğitim dünyasının böyle bir tecrübesi olmamasına rağmen Bakanlığımızın ülke şartları ve eldeki imkânlar doğrultusunda çok başarılı olduğunu düşünüyorum. Özellikle Millî Eğitim Bakanımız Ziya Selçuk’un öğretmen ve öğrencileri motive ettiğini ve uzaktan eğitim sürecini çok iyi yönettiğini düşünüyorum...”

M1:“...İlk defa karşılaştığımız bir durum olmasına rağmen süreç gayet iyi yönetildi. Özellikle EBA’nın pandemiden kısa bir süre önce nitelikli hale getirilmiş olması bu sürecin sağlıklı yönetilmesinde çok fazla yardımcı olduğunu düşünüyorum...” şeklinde ifade ederken bazı öğretmenlerin olumsuz görüşlerini;

D1:“...Bakanlık tarafından yürütülen uzaktan eğitim çerçevesinde Eba Tv üzerinden yapılmakta olan derslerin elbette pek çok öğrenci için faydalı olduğunu düşünüyorum. Ancak bu derslerle alakalı yaşanan çeşitli aksaklıklar örneğin sık sık aynı derslerin tekrarının verilmesi vb. nedenler zamanla ilgiyi azalttı. Sürecin sonuna doğru bu dersleri takip eden öğrenci sayısı oldukça azdı...”

M2:“...Bakanlığın ilgisi iyiydi. Ancak öğrenci katılımı azdı. Ayrıca yapılacak çalışmaların öğretmenlere önceden duyurulması daha etkili olabilirdi...” şeklinde ifade etmişlerdir.

Uzaktan eğitim yoluyla yürütülen eğitim-öğretim faaliyetlerine ilişkin öğretmenlerin düşünceleri incelendiğinde olumlu görüşlerin daha fazla olması sürecin sağlıklı bir şekilde yürütülmeye çalışıldığını göstermektedir.

Çalışma kapsamındaki öğretmenlere ikinci soru olarak “Okulunuz tarafından yürütülen uzaktan eğitim-öğretim faaliyetleri hakkındaki düşüncelerinizi ifade eder misiniz?” şeklinde bir soru sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplardan elde edilen bulgular aşağıdaki Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmenlerin kendi okulları tarafından yürütülen uzaktan eğitim faaliyetleri hakkındaki görüşleri

Tema	Kategoriler	Kodlar	Frekans
Okullar tarafından yapılan çalışmalar	Okul yöneticilerinin rolü	WhatsApp veli grupları oluşturarak öğretmen, öğrenci, veli koordinasyonu ile ödev ve ders takiplerinin yapılmasını sağlaması	17
		Okul idaresinin her bir öğretmene canlı ders yapma imkanı sağlaması	16
	Öğretmenlerin rolü	Canlı ders için kullanılan alternatif programlar hakkında sosyal medyada yapılan olumsuz yayınların süreci bir süre kesintiye uğratmaları	1
		Uzaktan eğitimin boyunca öğretmenlerin fazlasıyla gayret göstermeleri	4
	Öğrencilerin-velilerin rolü	Derse katılan öğrenci sayılarında azalmaların olması	3
		Öğrenci velilerinin sürece ciddi bir şekilde destek olmaması	2

Tablo 2’de çalışmaya katılan öğretmenler okullarındaki uzaktan eğitim faaliyetleri hakkındaki görüşleri farklı kategoriler halinde gruplandırılmıştır. Bu kategoriler incelendiğinde öğretmenler 37 olumlu, 6 olumsuz görüş belirttikleri görülmektedir. Olumlu görüşler arasında okul idaresinin WhatsApp veli grupları oluşturarak öğretmen, öğrenci, veli koordinasyonu ile ödev ve ders takiplerinin yapılmasını sağlaması (f=17), okul idaresinin her bir öğretmene canlı ders yapma imkanı sağlaması (f=16) ve uzaktan eğitimin boyunca öğretmenlerin fazlasıyla gayret göstermeleri (f=4) yer alırken, olumsuz görüşler arasında derse katılan öğrenci sayılarında azalmaların olması (f=3), velinin sürece ciddi bir şekilde destek olmaması (f=2), canlı ders için alternatif programlar hakkında sosyal medyada yapılan olumsuz haberlerin süreci bir süre kesintiye uğratması (f=1) yer almaktadır. Okulları tarafından yürütülen uzaktan eğitim-öğretim faaliyetleri hakkındaki olumlu düşüncelerini öğretmenlerden biri şu şekilde ifade etmiştir;

İ2:“...Okulumuz da uzaktan eğitim sürecinde en başından beri aktif rol oynamıştır. Alanında profesyonel öğretmenlerimiz ders dağılımı ve ders programlarını bütün öğretmenlerimizle iş birliği içerisinde hazırlamıştır. Bütün öğretmenlerimiz de uzaktan eğitim süreci boyunca öğrencilerimize hem Eğitim Bilişim Ağı üzerinden hem farklı kitle iletişim araçlarıyla öğrencilerimize yardımcı olmuştur...”

Bir diğer öğretmen ise; F1:“....Okulumuzda uzaktan eğitim faaliyetleri ilk günden başlatıldı. Düzenli olarak derslerimizi yaptık. Ödevlendirmeler yaparak süreci götürmeye çalıştık.

Sürecin sonuna doğru derse katılan öğrenci sayılarında azalmalar görüldü. Ailenin de sürece ciddi anlamda destek olması gerekir. Bunu çok göremedim...” şeklinde olumsuz görüşünü dillendirmiştir.

Öğretmenlerin okulları tarafından yürütülen uzaktan eğitim faaliyetleri kapsamında öğrenci-veli-öğretmen işbirliğinin sağlanması ve canlı derslerle öğrencilerin dersleri takip etmeleri için yapılan faaliyetleri başarı için daha gerekli gördükleri düşünülebilir.

Çalışma kapsamındaki öğretmenlerin araştırmanın üçüncü sorusu olan “*Bir öğretmen olarak (eğer varsa) kendi başınıza yürüttüğünüz uzaktan eğitim-öğretim faaliyetlerinden bahseder misiniz? şeklindeki soruya verdikleri cevaplar aşağıdaki Tablo 3’te verilmiştir.*

Tablo 3. Öğretmenlerin kendi başlarına yürüttükleri uzaktan eğitim faaliyetleri hakkındaki görüşleri

Tema	Kategoriler	Kodlar	Frekans
Öğretmenlerin kendi başlarına yürüttükleri uzaktan eğitim faaliyetleri	Süreç boyunca yürütülen faaliyetler	WhatsApp grupları oluşturarak ödev, konu özeti, deneme, soru paylaşımı, etkinlik yapmaları	18
		Farklı programlardan canlı ders yapmaları	11
		Rehberliğini üstlendikleri sınıfın öğrencilerinin derslere katılımlarını sağlamak	4
		Sosyal medya platformlarından ders içeriğiyle ilgili bir hesabın açılmasını sağlamaları	1
		Ailenin sürece katılımını sağlamaları	1
		EBA’da oluşturulan sınıf grupları ile derslerle ilgili birçok metaryali paylaşmaları	1
		Canlı ders öncesi öğrencilerin konuya hazırlanmalarını sağlamaları	1
	Süreçte aksayan faaliyetler	Bazı programların sakıncalı olmasından dolayı canlı derslerin bırakılması	2
		Bazı programlara sınırlı sayıda katılımcı olmasından canlı derslerin yapılamaması	1

Çalışmaya katılan öğretmenlerin uzaktan eğitim süreci boyunca kendi başlarına yapabildikleri faaliyetler hakkında daha fazla görüş bildirdikleri (f=37), süreçte aksayan faaliyetler hakkında daha az görüş bildirdikleri (f=3) Tablo 3’de görülmektedir. Öğretmenler tarafından süreç boyunca yapılan faaliyetler arasında en fazla WhatsApp grupları oluşturarak ödev, konu özeti, deneme, soru paylaşımı, etkinlik yapma(f=18), farklı programlardan canlı ders yapma(f=11), rehberliğini üstlendiği sınıfın öğren-

cilerinin derslere katılımlarını sağlama(f=3) yer alırken, süreçte aksayan faaliyetler kategorisinde ise bazı programların sakıncalı olmasından dolayı canlı derslerin bu programlar aracılığıyla yapılmaması (f=2) ve bazı programların sınırlı katılımcı olmasından dolayı canlı derslerin yapılmaması (f=1) yer almaktadır. Öğretmenlerin kendi başlarına yürüttükleri uzaktan eğitim faaliyetleri hakkındaki bazı olumlu görüşlerden bazıları;

T2: “...Öğrenci ve velilerle iletişimi koparmamak için sürekli telefon görüşmeleri yaptım. Bu zamanları verimli geçirebilmeleri için ailelerle ortak çalışmalar yapmaya gayret ettim...”

D1: “...Bu süreçte 7 ve 8. sınıfların dersleri yani sıra 8. sınıf rehber öğretmenliğini de yürütmeye çalıştım. Sınava hazırlık amacı ile günlük çözdükleri soruları, doğru yanlış sayılarını takip ederek birer çizelge üzerinden takip etmeye çalıştım. Canlı dersler dışında da gerek kendi dersime yönelik gerekse sınava yönelik online deneme sınavları yaptım...”

İ2: “...Öğrencilerimle kendi imkanlarımızla telekonferans üzerinden dersler yapmaya çalıştık. Öğrencilerim telefon ve bilgisayarla her an benimle soru paylaşımlarında bulunabildiler. Bunun yanı sıra kendi hazırladığım ya da faydası olacağını düşündüğüm online denemeleri Eğitim Bilişim Ağı üzerinden öğrencilerimle paylaştım...”

F4: “...EBA ve WhatsApp grupları üzerinden konu anlatım notları, deneme ve soru paylaşımı yaptım...”

S1:“...Canlı derslere katılamayan öğrencilerin mağduriyeti değişik yöntemlerle giderilmiş gerekirse tek tek öğrenci bazında konu aktarımı ve ödevlendirme yapıp geri dönüt alınmıştır.

T1:“...Okulun düzenlediği uzaktan eğitim faaliyetleri haricinde uzaktan eğitim yazılımları (Zoom, Teamlink vb.) ve sosyal medya araçları ile uzaktan eğitime katkıda bulundum...”

M3: “...MEB söylemeden önce farklı programlardan ders anlatmaya başlamıştım. Eba devreye girince EBA’ya devam ettim...”

M4:“...Zoom programını denedim fakat bazı sakıncalarından dolayı bıraktım...” şeklinde ifade edilmiştir.

Çalışma kapsamındaki öğretmenlere araştırmanın dördüncü sorusu olan “Kendi dersinizin uzaktan eğitim yoluyla işlenmesi hakkındaki düşüncelerinizi ifade eder misiniz?” şeklindeki soru yöneltilmiş ve öğretmenlerin bu soruya vermiş oldukları cevaplardan elde edilen bulgular aşağıdaki Tablo 4’de sunulmuştur.

Tablo 4. Öğretmenlerin kendi derslerinin uzaktan eğitim yoluyla yürütülmesine ilişkin görüşleri

Tema	Kategoriler	Kodlar	Frekans
Öğretmenlerin derslerinin uzaktan eğitim yoluyla işlenmesine ilişkin görüşleri	Uzaktan eğitime olumlu yaklaşımlar	Teknolojik imkânların ders işlenmesine çok faydalı olması	5
		Derse istekli katılım sağlayan öğrencilere katkı sağlaması	3
		Derslerinin uzaktan eğitime uygun olması	3
		Alternatif bir eğitim aracı olarak derslerin işlenmesi	2
		Sınıf ortamında dersi dikkatle dinleyen öğrencilerin uzaktan eğitimde de dikkatlice dinlemesi	2
		Sözel konuların anlatımında bir problemin olmaması.	2
		Uzaktan eğitim ile öğrencilere daha hızlı, daha nitelikli ve daha kullanışlı bilgilerin ulaştırılması	1
		Tekrar tekrar yapmak yerine yıllarca kullanılabilir bir imkana sahip olması	1
		EBA üzerinden ek çalışmaların yapılabilmesine imkan vermesi	1
	Uzaktan eğitime olumsuz yaklaşımlar	Yüz yüze bir etkileşimin olmamasından anlatılanların öğrencide nasıl bir etki uyandırdığının tespit edilememesi,	9
		Dersin soyut olması sınıf ortamında bile kavranmasının zor olması uzaktan eğitimle dersin kavranmasının daha zor duruma gelmesi,	6
		Bazı konuların (özellikle deney ve etkinlik gerektiren konuların) öğretiminin çok zor olması	3
		Karşılıklı etkileşim ve bilginin yanı sıra öğrenciye duygu aktarımının olmaması,	2
		EBA canlı ders süresinin çok kısıtlı olması	2
		Bilgisayar ve internet sorunu yüzünden derslerin sürekliliğinin bölünmesi,	
		Sınıftaki atmosferin hissedilmemesi	1
		Ekran üzerine yazı yazılamaması	1
		Öğrencilerin derse ilgilerinin çok kısa sürmesi	1
		Orta ve düşük seviyede başarıya sahip olan öğrencilere verimli olmaması	1
Öğrencilerim kitap okumadan uzaklaşması	1		

Tablo 4 incelendiğinde çalışmaya katılan öğretmenlerin kendi derslerinin uzaktan eğitimle yapılması konusunda 19 olumlu, 29 olumsuz görüş belirttikleri görülmektedir. Olumlu görüşler arasında en fazla teknolojik imkânların ders işlenmesine çok faydalı olması(f=5), derse istekli katılım sağlayan öğrencilere katkı sağlaması (f= 3), derslerinin uzaktan eğitime uygun olduğu (f=3) yer alırken, olumsuz görüşler arasında yüz yüze bir etkileşimin olmamasından anlatılanların öğrencide nasıl bir etki uyandırdığının tespit edilememesi(f=9), dersin soyut, sınıf ortamında bile kavratılmasının zor olması, uzaktan eğitimle bunun daha çok zor duruma gelmesi(f=6), bazı konuların özellikle deney ve etkinlik gerektiren konuların öğretiminin çok zor olması(f=3) yer almaktadır. Derslerin uzaktan eğitim yoluyla işlenmesine ilişkin olumlu görüş belirten bazı öğretmenlerin ifadeleri;

I2:“ ...Bir yabancı dil öğreticisi olarak dil eğitiminin yüz yüze olmasını tercih ederim bu yüzden dil kullanımı açısından çok fazla egzersiz imkânımız uzaktan eğitim sürecince oluşturulamadı. Ancak sınava hazırlanan sekizinci sınıf öğrencilerimizin soru çözmek ve tekrar yapmak için uzaktan eğitimde daha fazla zamanı olduklarını gözlemledim...”

S1:“ ...Kendi dersim için uzaktan eğitim süreci başarılı bir şekilde eksiksiz verilmiş olsa dahi bazı öğrencilerin bilgisayar ve internet sorunu yüzünden dersler onlar açısından bölünmüş yüz yüze eğitimdeki süreklilik bazen sağlanamamıştır...” şeklindedir. Diğer taraftan bu konuda olumsuz görüş bildiren bazı öğretmenlere ait görüşler ise;

D1:“ ...Kendi dersim normalde öğrenci ile karşılıklı etkileşim gerektiren, bilginin yani sıra öğrenciye duygu aktarımı barındıran bir ders. Dolayısıyla canlı derslerle bu etkileşimi yakalamak oldukça zordu. Yüzünü göremediğin, anlattığın şeyin öğrencide nasıl bir etki uyandırdığını müşahade edemediğim bir dersi yürütmek pek de verimli olmayabiliyor...”

M3:“ ...Matematik dersi soyut bir derstir. Sınıf ortamında bile dersi anlatmak ve kavratmak güç iken, uzaktan eğitimle bunu aktarmak bir hayli zor oldu. Ancak süreç içerisinde özellikle istekli öğrencilerin algılarını bir kat daha arttırmaları ve benim farklı metotlar kullanmam sürece olumlu katkılar sağladı...”

F3:“ ...Yüz yüze eğitim kadar olmasa da fen bilimleri dersleri işlendi. Ancak laboratuvarla alakalı derslerde zorluk yaşandığımı farkettim. Öğrencilerin ev ortamlarının bazı veliler tarafından uygun olarak oluşturulmadığından verimlilik oranının olumsuz etkilendiği görüldü...”

T2:“Dersimin uzaktan eğitim yoluyla işlenmesi konusunda önemli bir problem yaşamadım. Tabii ki yüz yüze eğitimde olduğu gibi öğrencilerle iletişim halinde olmanın avantajlarını kullanmanız mümkün değil...Bir öğretmen için en önemli eğitim aracı olan duygusal iletişimin uzaktan eğitim sürecinde kulla-

nilması mümkün olmamaktadır. Sınıf ortamında dersi dikkatle dinleyen öğrencilerin uzaktan eğitim sırasında da aynı dikkati sergilediğini gözlemledim. Yüz yüze eğitimin her açıdan daha üstün ve verimli olduğunu düşünüyorum...” şeklinde ifade edilmiştir.

Öğretmenlerin ifade ettikleri düşüncelerden hareketle derslerin uzaktan eğitimle de olsa işlenmeye çalışıldığı ancak yüz yüze eğitimin daha üstün olduğunu düşündükleri söylenebilir.

Çalışmaya katılan öğretmenlere son olarak “Covid-19 salgını sürecinde yürütülen tüm uzaktan eğitim faaliyetlerini kendi bakış açımızla nasıl değerlendirirsiniz? (Üstün yönleri, zayıf yönleri ve gelecekte uygulanacak uzaktan eğitim için neler önerirsiniz?)” şeklinde bir soru sorulmuş olup, bu soruya verilen cevaplara ilişkin veriler aşağıdaki Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. Öğretmenlerin uzaktan eğitimin üstün ve zayıf yönleri ile gelecekteki uygulamaları konusundaki görüşleri

Tema	Kategoriler	Kodlar	Frekans	
Uzaktan eğitimin üstün yanları		Salgın döneminde öğrencilerimizle eğitim öğretim faaliyetlerinin devam edebilmesini sağlayan en elverişli yöntem olması	10	
		Öğrenmek ve başarmak isteyen öğrenciler için zaman kaybını ortadan kaldırması	2	
		Konuların tekrarı yada okulda yetiştirilemeyen konuların telafisini sağlaması	2	
		Öğrenciyi her ortamda öğrenme imkanı sunması	2	
		Uzaktan eğitim araçlarının çok kısa sürede çeşitlenmesi	1	
		Milli Eğitim Bakanının öğretmenlerin motivasyonunu güçlendirmesi	1	
		Teknoloji bağımlılığı öğrencilere bir pencere açmış olması	1	
		Sosyal ortamları özlem hissi ve akranlarının değerini bilme fikrinin oluşmasını sağlaması.	1	
		Öz denetim, öz disiplin, öz sorumluluk ve oto kontrol kazandırması	1	
	Salgın boyunca yapılan tüm uzaktan eğitimin değerlendirilmesi		Her öğrencinin teknolojik araca sahip olamaması	15
			Öğrencilerin derse katılımının zorunlu olmamasından dolayı canlı derse katılımın az olması	13
			Çocuğun sosyal etkileşimi, rol model edinmesi gibi unsurların uzaktan eğitimle mümkün olmaması	3
			Öğrencileri derse katmanın ve anlatılan konuların anlaşılıp anlaşılmadığının kontrol edilmesinin zor olması	3
			İnternet bağlantısı problemlerinden dolayı canlı derslerin yapılamaması	2
		Bazı öğrencilerin bilgisayar başında ders dinlemek amacıyla oturup başka şeylerle meşgul olması	1	
		Sürekli ekran başında ders çalışmanın verimli olmaması	1	
		Yüz yüze eğitimle kıyaslanmayacak kadar yetersiz olması	1	
Uzaktan eğitimin zayıf yönleri			Sınıf kontrolünün zor olması	1
			Uzaktan eğitimin bir eğitim değil öğretim süreci olması	1
		Dez avantajlı öğrencilere ulaşma zorluğu	1	
		Öğretmenlerin zaman zaman uzaktan eğitimi yürütecek teknik imkanlar konusunda sıkıntılar yaşamaması	1	
		Uzaktan eğitim kişide merak ve öğrenme duygusu hissettirmiyorsa öğrenmenin gerçekleşememesi	1	

	EBA alt yapısının yeteri kadar güçlü olmaması	1
	Sayısal derslerde işlem yapma zorluğunun olması	1
	Ev ortamında öğrenci dikkatinin dağılması	1
	Grup çalışmasının yapılamaması	1
	Eğitim hissini ve fikrini köreltmesi	1
	Öğrencilerin okul ile kurduğu duygusal aidiyet bağını devam ettirememesi.	1
	Doküman ve donanım eksikliğinin çok olması	1
Uzaktan eğitim için geleceğe ilişkin beklentiler	İnterneti ,bilgisayarı olmayan öğrencilerin ihtiyacı karşılanmalı.	1
	Cocuklara yazılı kaynaklar verilmeli	1
	Her öğrenciye EBA canlı ders imkanının sunulması	1
	Canlı derslerde yaşanan aksaklıkların giderilmesi	1
	Tüm imkansızlıklar hesaba katılmalı ve buna göre bir uzaktan eğitim planlaması yapılmalı	1
	Gerekli altyapı oluşturulduğu zaman uzaktan eğitim yapılabilir	1
	En kısa sürece yüz yüze eğitime geçilmeli	1
	EBA canlı derslere yeni nesil sorular entegre edilmeli	1
	MEB her branşta uzman bir ekip kurmalı ve her konunun en ince ayrıntısına kadar sınıf ortamında çekilmiş videolar oluşturulmalı	1
	Bir konuyla ilgili en az on saatlik konu anlatımı ve örnek soru çözümü içeren videolar oluşturulmalı.	1
	Velilerin bilinçlendirilmeli,	1
	Her öğretmene canlı ders yaptırılmalı,	1
	Derslere takviye amaçlı uzaktan eğitim yapılmalı,	1
Çok zorunlu olmadıkça uzaktan eğitim yapılmamalı,	1	

Çalışmaya katılan öğretmenlerin kendi bakış açılarıyla uzaktan eğitim faaliyetlerini değerlendirmeleri ve sonucunda sürecin üstün yönleri, zayıf yönleri ve gelecekte uygulanacak uzaktan eğitim süreci ile ilgili belirttikleri 21 olumlu görüş, 14 beklenti ve 51 olumsuz görüş Tablo 5'de görülmektedir. En fazla ifade edilen olumlu görüş salgın döneminde öğrenciler için eğitim öğretim faaliyetlerinin devam edebilmesini sağlayan en elverişli bir yöntem olması (f=10) iken, olumsuz görüşler arasında her

öğrencinin teknolojik araca sahip olamaması (f=15) ve öğrencilerin derse katılımının zorunlu olmamasından dolayı canlı derse katılımın az olması (f=13) yer almaktadır. Öğretmenlerden tarafından yapılan uzaktan eğitime ilişkin olarak bir öğretmen olumlu görüşünü;

M2: “...Üstün yönleri; okullarda eğitim öğretime ara vermemize rağmen evlerimizde derslerimize devam edebildik, dijital okuryazarlık becerilerimizi geliştirdik, öğrencilerimiz eğitim öğretim faaliyetlerinden uzak kalmadı...” şeklinde ifade ederken, başka bir öğretmen ise eleştirilerini;

D1: “...Süreçte uygulanan uzaktan eğitim çalışmaları elbette ilk olmasının da etkisi ile pek çok eksiklik barındırmaktaydı. En temel problemlerden biri tüm öğrencilere ulaşılammış olması. Canlı derslere katılım sınıf mevcutlarının ortalama yarısı kadardı. Bazılarının imkanlarının kısıtlı olmasından bazılarının ise isteksizlikleri nedeniyle derslere katılmaması söz konusu idi. Bu konuda bir mecburiyet olmalı. İkinci eksik yanı öğrenmenin gerçekleşip gerçekleşmediğine dair güvenilir sonuçlar alamamaktı. Zira öğrenciye ölçme adına yapılan tüm uygulamalar öğrencinin dürüstlüğü oranında gerçeklik barındırmakta bu da objektif bir ölçme gerçekleştirmeyi engellemekte. Olumlu yön olarak da gerçekten öğrenmek ve başarmak isteyen öğrenci için zaman kaybını ortadan kaldırmakta. Tüm bunların yanı sıra kanaatim şu ki uzaktan eğitim bir eğitim değil öğretim süreci idi. İşin eğitim boyutu, çocuğun sosyal etkileşimi, rol model edinmesi gibi unsurlar bu süreçte maalesef eksik kaldı...”

“Zayıf yönleri; her öğrencimizin internet imkanı yoktu veya yetersizdi, özellikle sürecin ilk zamanlarında uzaktan ders anlatmak bir hayli zor oldu” şeklinde ifade etmiştir. Gelecekte yapılacak uzaktan eğitim için ise bazı öğretmenler;

T2: “...Toplum olarak bir taraftan salgının ortaya çıkardığı endişe ve korkularla mücadele ederken bir taraftan da uzaktan eğitim sürecini yürütmeye çalıştık. Öğrencilerimizin tamamının elinde uzaktan eğitime dâhil olacak teknik imkanlar yoktu. Hatta öğretmenler bile çoğu zaman uzaktan eğitimi yürütecek teknik imkanlar konusunda sıkıntılar yaşadı. Gelecekte tüm bu faktörler hesaba katılmalı ve buna göre bir uzaktan eğitim planlaması yapılmalıdır...”

S1: “...Uzaktan eğitimin üstün yönleri öğrencilerin risk olmadan eğitimleri devam ettirilmiştir. Zayıf yönleri ise her öğrenciye imkanlarından dolayı EBA canlı dersler uygulanamamış sadece EBA TV’den takip edebilmişlerdir. Gelecekte uzaktan eğitim için önerim her öğrenciye EBA canlı derslere imkanların sunulması canlı derslerde programdan dolayı yaşanan aksaklıkların giderilmesi için çalışma yapılmasıdır...” şeklinde görüşler ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerin uzaktan eğitime ilişkin genel düşüncelerine bakıldığında bu uygulamadaki zayıf yönlerin daha fazla ifade edildiği görülmektedir. Bu zayıf yönlerin daha çok teknolojik araç-gereç ve donanımlarla ilgili olduğu, güçlü yönlerin ise her şeye rağmen derslerin devam etmesi ile ilgili olduğu söylenebilir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Birçok ülkedeki okullar, Covid-19 virüs salgını nedeniyle 2020 yılı ilkbaharında eşi görülmemiş zorluklarla karşılaştı (Bubb ve Jones, 2020, 209). Bu durumun doğal bir sonucu olarak okullar ve üniversiteler kapatılarak bu kurumlarda eğitim-öğretim faaliyetlerinin uzaktan eğitim yoluyla yürütülmesine karar verildi. Ülkemizde de okulların kapatılmasıyla beraber 23 Mart 2020 tarihinde başlanan uzaktan eğitim 19 Haziran 2020 tarihine kadar devam etmiştir. Bu kapsamda yapılan uzaktan eğitime ilişkin öğretmenlerin görüşlerinin incelendiği bu çalışmadan elde edilen sonuçlar ilgili alan yazınla tartışılarak sunulmuştur.

MEB tarafından yürütülen uzaktan eğitim çalışmalarına ilişkin öğretmenlerin olumlu ve olumsuz görüşleri birbirine yakın olmakla beraber olumlu görüşlerin sayısı (%53) daha fazladır. Koçoğlu ve diğ. (2020) tarafından yapılan bir çalışmada katılımcı öğretmenlerin yarısından fazlasının, hem dersler hem de eğitim kademeleri açısından salgın sürecinde verilen uzaktan eğitimi yeterli gördükleri ifade edilmiş olup, bu sonuç bu çalışmanın sonucuyla uyumludur. Uzaktan eğitimin yapıldığı EBA, FA-TİH projesi kapsamında 2012 yılında oluşturulmuş, 2015 yılında kullanıma açılmıştır. Daha sonra ise 2020 yılının başında yeniden güncellenmiştir. Dolayısıyla MEB tarafından yürütülen uzaktan eğitimin ana omurgasını oluşturan EBA'nın uzun bir zamandan beri kullanımda olması, istenilen özelliklerin çok kısa bir zaman diliminde bu ağa adapte edilebilmesi ve uzaktan eğitimde işe koşulması öğretmenler tarafından uzaktan eğitimde MEB'nin başarılı bulunmasını sağlamış olabilir. Bu çalışmada, uzaktan eğitim çalışmalarına ilişkin olumsuz görüş belirten öğretmenlerin çoğu EBA canlı ders alt yapısının yetersiz olması ve teknolojik olanakları yeterli olmayan öğrencilerin olabileceğini ifade etmişlerdir. Ancak Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2019 Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması sonuçlarına göre hanelerin yüzde 88,3'ünün evden internete erişim olanağına sahip olduğu ifade edilmiştir (NTV, 2020). Ayrıca, Duraku ve Hoxha (2020) tarafından yapılan bir çalışmada öğrencilerin akıllı telefonlar, bilgisayarlar, dizüstü bilgisayarlar ve iPad'ler dahil olmak üzere çevrimiçi öğrenmeye katılımlarını sağlayan yeterli teknolojik donanıma sahip oldukları ifade edilmektedir. Dutta ve Smita (2020) tarafından yapılan bir çalışmada ise uzaktan eğitim için gerekli olan bilgisayar ve tabletlerin yeterli olmadığı, internet hızının düşük veya bağlantı problemlerinin olduğu ifade edilmiştir. Dolayısıyla teknolojik olanaklar ile ilgili farklılıklar vardır. MEB tarafından yapılan açıklamada EBA'nın uzaktan eğitim öncesi güncellendiği ifade edilmektedir (URL-1). Dolayısıyla EBA canlı ders alt yapısının gerektiği zaman güncellendiği söylenebilir.

Bu araştırmada öğretmenlerin büyük çoğunluğu tarafından okul idaresinin canlı dersler ile uzaktan eğitimi desteklediği ve öğrenci-veli iletişimini sağlamak için çeşitli iletişim araçlarına öncülük ettiği ifade edilmiştir. Çakın ve Külekçi-Akyavuz (2020) tarafından yapılan bir çalışmada öğretmenlerin Covid-19 sürecinde eğitim süreci ile ilgili yaşadıkları sorunların başında iletişim sorunlarının geldiğini ifade edilmiştir. Dolayısıyla bu süreçte eğitim faaliyetlerini, öğretmenlerin mesleki gelişimlerini ve özellikle okul-veli-öğrenci ilişkisini güçlendirmede önemli rolü olan okul yöneticilerinin de sürece aktif katılımlarının sağlanmasının önemli olduğu (Nur Emin, 2020, 3) öğretmenlerin ifadeleriyle teyit edilmiş olmaktadır. Çoğu öğrenci öğretmenlerini görmeye ve duymaya alışkın olduğundan, video tabanlı mini dersler çevrimiçi öğretim sırasında çarpıcı bir fark yaratabilir (Morgan, 2020, 137). Bu noktada MEB tarafından uygulamaya konulan EBA canlı derslerin çok önemli olduğu söylenebilir. Çelikdemir (2020) salgın döneminde öğrenmenin sürdürülmesine yönelik tedbirler kapsamında çeşitli platformlar üzerinden oluşturulan sanal sınıflar ile öğretmenler öğrencileri ile etkileşimli olarak ders işlenebileceğini, öğretmenlerin öğrencilerle iletişiminin sürekliliğini sağlayacak iletişim kanalları oluşturularak, bu kanallara ders anlatım videoları yüklenebileceğini yine bu kanallar üzerinden verilen ödev ve projeler ile öğrencinin takibinin yapılabileceğini ifade etmektedir. Dolayısıyla gerek MEB gerekse okul idarelerinin gerekli bu tedbirleri aldıkları söylenebilir.

Çoğu öğretmen whatsapp grupları oluşturarak ödev, konu özeti, deneme, soru paylaşımı, etkinlikler ile farklı programlar kullanarak canlı dersler yapmaları çalışmadan elde edilen diğer bulgudur. Duraku ve Hoxha (2020, 14) tarafından yapılan çalışmada, salgın döneminde öğretmenlerin, öğrenciler ve velilerle iletişim kurmak için viber ve whatsapp’ı kullandıkları, bu uygulamalar ile özellikle öğrencilerin öğrenme görevlerinin gerçekleştirilmesi ve değerlendirilmesinin amaçlandığı ifade edilmiştir. Bu sonucun bu çalışmanın sonucuyla uyumlu olduğu söylenebilir. Pandemi sürecinde öğretmenlerin, öğrenci ve ebeveynlerle sürekli iletişim, öğrencilerin akademik gelişimlerinin yanı sıra sosyal duygusal durumlarının takip edilerek desteklenmesi, hazırbulunmuşluk düzeylerine göre ev sorumlulukları vermeleri ve geri dönütler sunmaları, çevrim içi canlı derslerle öğrencilerin öğrenme açıklarının önüne geçmek gibi kilit roller üstlendikleri ifade edilmiş olup (Gençoğlu ve Çiftçi, 2020, 1665), bu roller bu çalışmanın sonuçlarıyla uyumludur. Çelikdemir (2020) tarafından yapılan çalışmada, basında çıkan haberlerde bazı öğretmenlerin bu süreçte canlı bağlantılar ve whatsapp üzerinden öğrencileri ile görüştüğünü veya ödevler verdikleri belirtilse de bu durumun geneli yansıtmadığı ifade edilmiş, ancak bu çalışmaya katılan öğretmenlerden on sekizi whatsapp grupları oluşturduklarını ifade etmişlerdir.

Bu araştırmadan elde edilen bir diğer bulgu, öğretmenlerin % 30’u yüz yüze etkileşimin olmamasından dolayı bu eğitimin etkinliğinin belirlenemediğini ifade etmiş olmalarıdır. Çakın ve Külekçi- Akyavuz (2020) tarafından yapılan bir çalışmada öğretmenlerin Covid-19 sürecinde eğitim süreci ile ilgili yaşadıkları sorunlardan birinin de

öğrencilerin öğrenmesi ile ilgili sorunlar olduğu ifade edilmiş olup bu noktada öğretmenler öğrencilerin öğrendiklerinden emin olamadıklarını ifade etmişlerdir. Duraku ve Hoxha (2020, 22)ise, öğretmenlerin sınıfta öğrencilerin aktif katılımını teşvik eden pedagojik yaklaşımlar kullandığını ancak bu durumun uzaktan eğitimde olmadığını ifade etmişlerdir. Bu sonuçların bu çalışmanın sonucuyla uyumlu olduğu söylenebilir. Öğretmenler, sınıf ortamında öğrencilerini gözlemlemekte, onlarla sözel olmayan iletişim kurarak onların dersi kavrayıp kavramadıklarına karar vermektedirler. Ancak bu durumun uzaktan eğitimde gerçekleşmiyor olması öğretmenler için bir sorun olmuş olabilir. Nitekim Hamutoğlu, Sezen-Gültekin ve Savaşçı (2019, 27) tarafından öğretmen adayları ile yapılan bir çalışmada uzaktan eğitimde öğretici-öğrenci etkileşiminde en problemlı kısmın öğreticiden dönüt alınamaması olduğu ifade edilmiştir. Çalışmaya katılan öğretmenlerden sadece %20'si soyut derslerin uzaktan eğitimle anlaşılmasının zor olmasından bahsetmiştir. Çakın ve Külekçi- Akyavuz (2020) yaptıkları araştırmada, öğretmenlerin sınıf içinde yaptıkları bazı etkinlikleri online ortamda yapamadıklarını ifade ettiklerini belirtmişlerdir. Ancak hangi tür etkinliklerin online ortamda yapılamadığı belirtilmemiştir. Bu çalışmaya katılan 30 öğretmenden toplam 16 tanesi matematik ve fen bilgisi öğretmeni olmasına rağmen bu öğretmenlerin soyut derslerin uzaktan eğitim ile işlenmesinin zor olduğunu ifade etmemesi ya öğretmenlerin teknolojik yeterliliklerinin belli bir seviyenin üstünde olmasıyla veya öğretmenlerin teknolojik araçları derslerine entegre etmede başarıyla olmalarıyla ilgili olabilir. Bu sonuç kullanılan teknolojik araçların uzaktan eğitim için çok uygun olmasıyla da ilgili olabilir. Dolayısıyla bu çalışmalara göre uzaktan eğitimin sayısal veya sözel dersler için daha uygun olduğu kesin olarak söylenemez.

Bu araştırmada son olarak, Covid-19 salgını sürecinde yürütölen tüm uzaktan eğitim faaliyetlerini kendi bakış açılarıyla değerlendiren öğretmenler uzaktan eğitimin üstün yönleri, zayıf yönleri ve uzaktan eğitim için beklentiler kategorilerinde cevaplar vermişlerdir. Buna göre salgın döneminde öğrencilerle eğitim öğretim faaliyetlerinin devam edebilmesini sağlayan en elverişli yöntem olması uzaktan eğitimin üstün yanı olarak ifade edilmiştir. Salgın döneminde tüm ölkeler için, öğrenmenin kesintiye uğramasını mümkün olduğunca önlemek birinci öncelik (Chang ve Yano, 2020) olduğu için öğretmenler eğitim-öğretim faaliyetlerinin devam etmesini bir üstünlük olarak görmüş olabilirler. Bu çalışmada öğretmenlerin uzaktan eğitim için beklentileri arasında yer alan velilerin bilinçlendirilmesi ve her öğretmenin sürece dahil edilmesi Koçoğlu, Ulu-Kalın, Tekdal ve Yiğen (2020) tarafından yapılan bir çalışmada da ifade edilmiş olup bu sonuç ile bu çalışmanın sonucunun uyumlu olduğu söylenebilir. Çalışma kapsamındaki öğretmenlerin uzaktan eğitim ile ilgili olarak ifade ettikleri zayıf yönler olan her öğrencinin teknolojik alt yapıya sahip olmaması ve derslere katılımın isteğe bağlı olması Çakın ve Külekçi-Akyavuz (2020) tarafından yapılan bir çalışmada da ifade edilmiş olup bu açıdan uyumlu oldukları söylenebilir. Uzaktan eğitimin teknolojik araç gereçlerle yapıldığı düşünöldüğünde bu araçlar olmadan uzaktan eğitimden bahsedilemez.

Bu çalışma sonucunda uzaktan eğitim faaliyetlerini yürüten öğretmenlerin çoğunun bu faaliyetler hakkında olumlu görüş bildirdiği, okul idarelerinin uzaktan eğitimi destekleyecek, veli-öğretmen işbirliğini artıracak adımlar attığı, öğretmenlerin çoğunun canlı dersler yoluyla eğitime devam ettiği, ölçme değerlendirme için gerekli çalışmaları yaptığı fakat yapılan eğitimin etkinliğini tam olarak belirleyemedikleri ortaya çıkmıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar ışığında bu çalışma ile ilgili olarak aşağıdaki öneriler sıralanabilir;

1- EBA canlı ders uygulamasının alt yapısının daha da geliştirilerek daha uzun süreli ve daha geniş bir çerçevede kullanım imkanı sağlanması,

2- Öğrenci ve veliler ile etkili bir iletişim kurularak özellikle canlı derslere daha fazla katılımın sağlanması,

3- Öğrencilerin uzaktan eğitim için kullanacakları teknolojik araç-gereçlere sahip olup olmadıkları okul-veli-öğretmen işbirliği ile belirlenip tüm öğrencilerin uzaktan eğitime katılımları sağlanabilir,

4- Yapılacak uzaktan eğitime katılan öğrencilerin düzenli takibinin sağlanması için çalışmalar yapılabilir,

5- Uzaktan eğitimin yapıldığı dönemlerde de öğrencilere basılı materyaller sağlanabilir,

Kaynakça

- ALTUNTAŞ YILMAZ, Neslihan (2020). “Yükseköğretim Kurumlarında Covid-19 Pandemisi Sürecinde Uygulanan Uzaktan Eğitim Durumu Hakkında Öğrencilerin Tutumlarının Araştırılması: Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü Örneği”, **Necmettin Erbakan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi**, 3 (1), ss. 15-20.
- ARICAN, Hüseyin (2014). Tablet Bilgisayarın Ortaöğretimde Kullanımı: Fatih Projesi Örneği. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- BOZKURT, Aras (2017). “Türkiye’de Uzaktan Eğitimin Dünü, Bugünü ve Yarını”, **Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi**, 3(2), ss.85-124.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Şener, KILIÇ ÇAKMAK, Ebru.,AKGÜN, Özcan Erkan., KARADENİZ, Şirin veDEMİREL, Funda. (2014). Bilimsel Araştırma Yöntemleri(18. Baskı). Pegem Akademi. Ankara.
- CAN, Ertuğ (2020). “Coronavirüs (Covid-19) Pandemisi ve Pedagojik Yansımaları: Türkiye’de Açık ve Uzaktan Eğitim Uygulamaları”, **Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi**, 6 (2), ss. 11-53.

- CHANG, Gwang-Chol ve YANO, Satoko (2020). "How Are Countries Addressing the Covid-19 Challenges in Education? A Snapshot of Policy Measures". <https://gemreportunesco.wordpress.com/2020/03/24/how-are-countries-addressing-the-covid-19-challenges-in-education-a-snapshot-of-policy-measures/> adlı adresten elde edilmiştir. Erişim tarihi: 10.07.2020.
- ÇAKIN, Murat ve KÜLEKÇİ AKYAVUZ, Ebru (2020). "Covid-19 Süreci ve Eğitime Yansması: Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi", **International Journal of Social Sciences and Education Research**, 6 (2), ss.165-186.
- ÇALLI, İ., İŞMAN, A. ve TORKUL, O. (2001). "Sakarya Üniversitesinde Uzaktan Eğitimin Dünyü, Bugünü ve Geleceği", I. Uluslararası Eğitim Teknolojileri Sempozyumu ve Fuarı. Sakarya.
- ÇELİKDEMİR, Kübra (2020). COVID-19 Salgınında Öğrenmenin Sürdürülmesi. (TEDMEM) <https://tedmem.org/covid-19/covid-19-salgininda-ogrenmenin-surdurulmesi#note-3280-1>, adlı adresten elde edilmiştir. Erişim tarihi: 10.08.2020.
- DAYAL, Hem Chand ve TİKO, Lavinia (2020). "When are We Going to Have the Real School? A Case Study of Early Childhood Education and Care Teachers' Experiences Surrounding Education During the COVID-19 Pandemic", **Australasian Journal of Early Childhood**, 45(4) ss. 336-347.
- DURAKU, Zamira Hyseni ve HOXHA, Linda (2020). "The Impact of COVID-19 on Education and on The Well-being of Teachers, Parents, and Students: Challenges Related to Remote (online) Learning and Opportunities for Advancing the Quality of Education" <https://www.researchgate.net/publication/341297812> adlı adresten elde edilmiştir. Erişim Tarihi: 15.08.2020.
- EMİN, Müberra Nur (2020). Koronavirüs Salgını ve Acil Durumda Eğitim. SETA Vakfı Uzaktan Eğitim Raporu. Nisan, Sayı: 268. Ankara.
- GARBE, Amber, OGURLU, Uzeyir, LOGAN, Nikki ve COOK, Perry (2020). "COVID-19 and Remote Learning: Experiences of Parents with Children During the Pandemic", **American Journal of Qualitative Research**, 4(3), ss. 45-65.
- GENÇOĞLU, Cem ve ÇİFTÇİ, Metin (2020). "Covid-19 Salgınında Eğitim: Türkiye Üzerinden Bir Analiz", **Journal of History School**, 46, ss.1648-1673.
- GÖRGÜLÜ-ARI, Aslı ve HAYIR-KANAT, Meryem (2020). "Covid-19 (Koronavirüs) Üzerine Öğretmen Adaylarının Görüşleri", **Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Salgın Hastalıklar Özel Sayısı, ss. 459-492.
- HAMUTOĞLU, Nazire Burçin, SEZEN GÜLTEKİN, Gözde ve SAVAŞÇI, Merve (2019). "Öğretmen Adaylarının Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşleri: Açıköğretim Uygulamaları", **Yükseköğretim Dergisi**, 9 (1), ss. 19-28.
- NİEMİ, Hannele Marjatta ve KOUSA, Päivi (2020). "A Case Study of Students' and Teachers' Perceptions in a Finnish High School During the COVID Pandemic", **International Journal of Technology in Education and Science**, 4(4), ss. 352-369.

Ortaokul Öğretmenlerinin Türkiye’de Salgın Sürecinde Yapılan Uzaktan Eğitime İlişkin Görüş...

- HEBEBÇİ, Mustafa Tevfik, BERTİZ, Yasemin, ve ALAN, Selahattin (2020). “Investigation of Views of Students and Teachers on Distance Education Practices During the Coronavirus (COVID-19) Pandemic”, **International Journal of Technology in Education and Science**, 4(4), ss. 267-282.
- İŞMAN, Aytekin. (1998). Uzaktan Eğitim. Değişim Yayınları, Adapazarı.
- KARAKUŞ, Neslihan., UCUZSATAR, Nil., KARACAOĞLU, Mehmet Önder., ESENDEMİR, Nuruallah ve BAYRAKTAR, Dilek (2020). “Türkçe Öğretmeni Adaylarının Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşleri”, **RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi**, 19, ss. 220-241.
- KIRIK, Ali Murat (2014). “Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi ve Türkiye’deki Durumu”, **Marmara İletişim Dergisi**, 21, ss. 73-94.
- KING, Frederick. B., YOUNG, Michael .F., DRIVERE-RICHMOND, Kelly. ve SCHRADER, P.G. (2001). “Defining Distance Learning and Distance Education”, **Educational Technology Review**, 9 (1).
- KOÇOĞLU, Erol., ULU KALIN, Özlem., TEKDAL, Danyal ve YİĞEN, Veysel (2020). “Covid-19 Pandemi Sürecinde Türkiye’deki Eğitime Bakış”, **International Social Sciences Studies Journal**, 6 (65), ss. 2956- 2966.
- KÜRTÜNCÜ, Meltem ve KURT, Aylin (2020). “Covid-19 Pandemisi Döneminde Hemşirelik Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Konusunda Yaşadıkları Sorunlar”, **Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, 7 (5), ss. 66-77.
- LOOSE, Crystal C ve RYAN, Michael G (2020). “Cultivating Teachers When the School Doors are Shut: Two Teacher-Educators Reflect on Supervision, Instruction, Change and Opportunity During the Covid-19 Pandemic”, **Frontiers in Education**, 5, ss. 1-11.
- MARRAIS, Kathleen Bennett ve LAPAN, Stephen D. (2004) Foundations for Research: Methods of Inquiry in Education and the Social Services. Lawrence Erlbaum Associates, Mahwah, NJ.
- MILES, Matthew B. ve HUBERMAN, A. Michael (1994). Qualitative Data Analysis (3rd Ed.), Sage Publications, London.
- MEB (2020a). <https://www.meb.gov.tr/bakan-selcuk-koronaviruse-karsi-egitim-alaninda-alinan-tedbirleri-acikladi/haber/20497/tr> adlı adresten elde edilmiştir. Erişim tarihi: 10.07.2020.
- MEB (2020b). <https://www.meb.gov.tr/bakan-selcuk-23-martta-baslayacak-uzaktan-egitime-iliskin-detaylari-anlattı/haber/20554/tr> adlı adresten elde edilmiştir. Erişim tarihi: 10.07.2020.
- MEB (2020c). <https://www.meb.gov.tr/pazartesi-gunu-kullanima-acilacak-canli-sinif-uygulamasina-iliskin-videolu-bilgilendirme/haber/20683/tr>.Erişim tarihi: 10.07.2020.
- MEB (2020d). https://www.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_03/30112459_ailecocuk.pdf. adlı adresten elde edilmiştir.

- MEB (2020e). <http://yegitek.meb.gov.tr/www/yegitek-uzaktan-egitim-surecini-degerlendirme-anketi-baslatti/icerik/3068adli-adresten-elde-edilmistir>. Erişim tarihi: 10.07.2020.
- MEB (2020f). <http://www.meb.gov.tr/2020-2021-egitim-ogretim-yili-calisma-takviminde-duzenleme/haber/21438/tradli-adresten-elde-edilmistir>Erişim tarihi: 10.07.2020.
- MORGAN, Hani (2020). Best Practices for Implementing Remote Learning During a Pandemic, **The Clearing House: A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas**, 93 (3), ss.135-141.
- NTV (2020). Her dört kişiden üçü 'online' (TÜİK internet araştırması)<https://www.ntv.com.tr/teknoloji/her-dort-kisiden-ucu-online,Coq9QUZHAKqAS1kBmf117gadli-adresten-elde-edilmistir>. Erişim tarihi: 18.08.2020
- PASSERINI, Katia ve GRANGER, Mary J (2000). "A Developmental model for distance Learning Using the Internet", **Computers & Education**, 34, ss. 1-15.
- SARA, Bubb ve JONES, Mari-Ana (2020). "Learning from the COVID-19 Home-Schooling Experience: Listening to Pupils, Parents/Carers and Teachers", **Improving Schools**, 23(3), ss. 209-222.
- SHIM, Tae Eun ve LEE, Song Yee (2020). "College Students' Experience of Emergency Remote Teaching due to COVID19", **Children and Youth Services Review**, 119, ss. 1-7.
- SUSHMITA, Dutta ve SMİTA, Marzia Khatan (2020). "The Impact of COVID-19 Pandemic on Tertiary Education in Bangladesh: Students' Perspectives", **Open Journal of Social Sciences**, 8, ss. 53-68.
- SOKAL, Laura, TRUDEL, Lesley Eblie ve BABB, Jeff (Baskıda). "Canadian Teachers' Attitudes Toward Change, Efficacy, and Burnout During the COVID-19 Pandemic", **International Journal of Educational Research Open**.
- TADESSE, Seble ve MULUYE, Worku (2020). "The impact of COVID-19 Pandemic on Education System in Developing Countries: A Review", **Open Journal of Social Sciences**, 8, ss.159-170
- TELLİ YAMOMOTO, Gonca ve ALTUN, Deniz (2020). "Coronavirüs ve Çevrimiçi (Online) Eğitimin Önlenemeyen Yükselişi", **Üniversite Araştırmaları Dergisi**, 3 (1), ss. 25-34.
- TÜBA (2020). COVID-19 Pandemi Değerlendirme Raporu. Türkiye Bilimler Akademisi. Ankara.
- UNESCO(2020a).<https://en.unesco.org/news/teacher-task-force-calls-support-63-million-teachers-touched-covid-19-crisis> adlı adresten elde edilmiştir. Erişim Tarihi: 15.07.2020.
- URL-1 (2020). <https://www.mebpersonel.com/ozel/eba-da-bakim-ve-guncelleme-yapiliyor-h238352.html> adlı adresten elde edilmiştir. Erişim tarihi: 14.12.2020.
- YILDIRIM, Ali ve ŞİMŞEK, Hasan. (2006). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri.(6. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- YİN, Robert K.(2003). Case study research: Design and methods(3th ed.).Sage Publications. London.